

THOMAS KENEALLY
**SCHINDLEROV
ZOZNAM**

THOMAS KENEALLY

SCHINDLEROV ZOZNAM

Preložila Katarína Karovičová

IKAR

Thomas Keneally
SCHINDLER'S ARK

Copyright © 1982 by Serpentine Publishing Co. Pty Ltd.
Translation © 2017, 2025 by Katarína Karovičová/LITA
Cover design © 2025 by Juraj Vačko
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

Z anglického originálu Schindler's Ark
(Touchstone, a Division of Simon & Schuster, Inc.)
preložila Katarína Karovičová.
Redigovala Katarína Jusková.
Korigovala Tatiana Búbelová.
Obálku navrhol Juraj Vačko.
Technická redaktorka Helena Oleňová.
Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava v roku 2025
ako svoju 2 438. publikáciu v elektronickej podobe.
Tretie vydanie, vo vydavateľstve IKAR druhé.
Sadzba a zalomenie do strán PRO 2, a. s.; Augustín Putera.

IKAR, a.s.
Miletičova 23
821 09 Bratislava
www.ikar.sk | ikar@ikar.sk

ISBN 978-80-575-0035-3

*Pamiatke Oskara Schindlera
a Leopolda Pfefferberga,
ktorého nadšenie a vytrvalosť
ma priviedli k napísaniu tejto knihy*

Poznámka autora

V roku 1980 som v Beverly Hills navštívil obchod s koženou galantériou a vypytoval som sa na cenu aktoviek. Obchod patrila Leopoldovi Pfefferbergovi, človeku, ktorému Schindler zachránil život. Pod policami s dovozovým talianskym koženým tovarom som prvý raz počul o Oskarovi Schindlerovi, nemeckom bonvivánovi, špekulantovi, očarujúcom a rozporuplnom mužovi, a o tom, ako zachránil zlomok zavrhnutej rasy v rokoch, ktoré dnes nazývame holokaust.

Tento opis Oskarovho úžasného príbehu je založený predovšetkým na rozhovoroch s päťdesiatimi ľuďmi zo siedmich štátov sveta – Austrálie, Izraela, Nemeckej spolkovej republiky, Rakúska, Spojených štátov amerických, Argentíny a Brazílie, ktorým Schindler zachránil život. Obohatila ho moja návšteva miest (v sprievode Leopolda Pfefferberga), ktoré hrajú v tejto knihe dôležitú úlohu – Krakova, kde sa Oskar na čas usadil, Płaszów, kde sa nachádzal pracovný tábor Amona Goetha, Lipovej ulice, Zabłocia, kde dosiaľ stojí Oskarova továreň, Osvienčimu-Brzezinky, skadiaľ Oskar vyslobodil svoje väzenkyne. Rozprávanie sa však opiera aj o dokumentárne a iné informácie: dodali mi ich niekoľkí Oskarovi vojnoví spolupracovníci, ktorých sa mi podarilo nájsť, takisto ako množstvo jeho povojnových priateľov. Môj záznam obohatili aj stovky svedectiev o Oskarovi, ktoré Schindlerovi Židia uložili v pamätníku mučeníkov a hrdinov *Jad*

Vašem, písomné svedectvá zo súkromných zdrojov a množstvo Schindlerových písomností a listov (niektoré mi poskytol pamätník *Jad Vašem*, iné zasa Oskarovi priatelia).

Spôsob podania skutočného príbehu pomocou typických románových prvkov je častým javom v modernej literatúre. Ja som sa tu preň rozhodol jednak preto, že písanie románov je jediné remeslo, ktorému som sa naučil, a aj preto, lebo technické postupy románu sa mi pre takú dvojznačnú a veľkolepú postavu, akou bol Oskar, zdali najvhodnejšie. Pokúsil som sa vyhnúť akýmkoľvek dohadom, pretože by dokument znehodnotili, navyše som chcel odlíšiť skutočnosť od mýtov, aké sa okolo ľudí Oskarovho typu tak často vytvárajú. Niekedy som sa musel pokúsiť o rekonštrukciu rozhovorov, o ktorých Oskar a ďalšie osoby zanechali iba krátke záznamy. Väčšina výmen názorov a rozhovorov, rovnako ako všetky udalosti, však vychádza z podrobných spomienok *Schindler-juden* (Schindlerových Židov), samého Schindlera a ďalších svedkov Oskarových fantastických záchranných akcií.

Rád by som poďakoval prvým trom ľuďom, ktorých Schindler zachránil – Leopoldovi Pfefferbergovi, sudcovi Najvyššieho izraelského súdu Moše Bejskému a Mieczyslawovi Pemperovi, ktorí sa s autorom nielen podelili o svoje spomienky na Oskara a poskytli mu dokumenty, čím prispeli k presnosti rozprávania, ale navyše prečítali prvú verziu knihy a navrhli opravy. Mnohí ďalší, či to už boli Židia, ktorých Schindler zachránil, alebo jeho povojnoví spolupracovníci, mi poskytli rozhovory a ochotne dodali informácie prostredníctvom listov a iných písomností. Patria k nim pani Emília Schindlerová, pani Ludmila Pfefferbergová, Dr. Sophia Sternová, pani Helena Horowitzová, Dr. Jonas Dresner, pán Henry Rosner a pani Mariana Rosnerová, Leopold Rosner, Dr. Alex Rosner, Dr. Idek Schindel, Dr. Danuta Schindelová, pani Regina Horowitzová, pani Bronisława Karakulská, pán Richard Horowitz, pán Shmuel Sprigmann, zosnulý pán Jakob Sternberg, pán Jerzy Sternberg, pán Lewis Fagen s manželkou, pán Henry Kinstlinger, pani Rebecca Bauová, pán Edward Heuberger,

pán M. Hirschfeld s manželkou, pán Irving Glovin s manželkou a mnohí ďalší. V meste, kde bývam, sa so mnou o svojej spomienky na Oskara podelil pán E. Korn s manželkou, ktorí mi boli vždy oporou. V pamätníku *Jad Vašem* mi veľkoryso umožnili prístup k svedectvám ľudí, ktorých Schindler zachránil, a k filmovým a fotografickým materiálom Dr. Josef Kermisz, Dr. Shmuel Krakowski, Vera Prausnitzová, Chana Abellsová a Chadasa Modlingerová.

Nakoniec by som rád vyjadril úctu úsiliu zosnulého pána Martina Gosha oboznámiť svet s menom Oskara Schindlera a poďakoval jeho vdove pani Lucille Gaynesovej za spoluprácu na tomto projekte.

Tom Keneally

Prológ

Jeseň 1943

Na sklonku jesene vyšiel z moderného domu na Straszewského ulici na okraji historického centra Krakova vysoký mladý muž v drahom kabáte, pod ktorým mal dvojradový smoking a na chlopni saka veľký čierno-zlatý emailový hákový kríž. Pri otvorených dverách obrovskej a dokonca i v tom pochmúrnom svete ligotavej limuzíny značky Adler čakal naňho šofér, ktorému z úst vystupovali obláčiky pary.

„Pozor na chodník, pán Schindler,“ povedal. „Je zľadovatený ako srdce vdovy.“

Pri opise tejto zimnej scény sa pohybujeme na pevnej pôde. Vysoký mladý muž bude až do smrti nosiť dvojradové obleky, a pretože je čosi ako inžinier, bude mať stále možnosť jazdiť vo veľkých oslňujúcich vozidlách. Hoci je Nemec, a v tomto okamihu dejín Nemec vo vplyvnom postavení, vždy zostane človekom, ktorému môže poľský šofér bez obáv povedať kostrbatý priateľský vtíp.

V našom príbehu si však nevystačíme s takým jednoduchým opisom postáv. Toto je totiž príbeh o pragmatickom víťazstve dobra nad zlom, o víťazstve v pozoruhodne zmerateľných, štatistických, jednoznačných termínoch. Keď človek postupuje z druhého konca a chce zaznamenať predvídateľný a zmerateľný úspech, aký zvyčajne dosahuje zlo, je ľahké byť múdry, ironický a pichľavý, vyhnúť sa sentimentalite. Je jednoduché ukázať nevyhnutnosť, s ktorou sa zlo zmocní všet-

kého, čo by sme mohli nazvať *nehnutelnosťami* príbehu, hoci dobro môže nakoniec získať niekoľko nezmerateľných veličín, ako sú napríklad dôstojnosť a sebapoznanie. Osudové ľudské zlo je hlavnou surovinou rozprávača, prvotný hriech matériou historikov. Je však riskantné písať o cnosti.

Cnosť je vlastne také nebezpečné slovo, že sa musíme rýchlo poponáhľať s vysvetlením: pán Oskar Schindler, ktorý kráča vo vyleštených topánkach po zladovatenom chodníku starej elegantnej krakovskej štvrte, nie je cnostný mladý muž v bežnom zmysle slova. V tomto meste býva so svojou nemeckou milenkou a udržiava dlhoročný vzťah so svojou poľskou sekretárkou. Jeho manželka Emília sa rozhodla tráviť väčšinu času doma na Morave, hoci ho občas chodí do Poľska navštevovať. Treba však povedať, že ku všetkým svojim ženám sa Oskar správal zdvorilo a bol štedrým milencom. Ale pri bežnej interpretácii slova cnosť to nie je nijaké ospravedlnenie.

Takisto rád pil. Niekedy iba preto, že mu to spôsobovalo radosť, inokedy s kolegami, úradníkmi a esesákmi z hmataateľnejších dôvodov. Pri pití však vedel zakaždým zostať v strehu a udržať si jasnú hlavu ako málokto. Ale podľa úzkoprsej interpretácie morálky ani to nikdy nebolo ospravedlnením pre pitky. A hoci sú zásluhy pána Schindlera dostatočne zdokumentované, základnou črtou jeho dvojznačnosti zostáva skutočnosť, že pôsobil v rámci prehnitého a šialeného projektu – alebo preň prinajmenšom pracoval –, ktorý po Európe rozosial tábory plné rozlične odstupňovanej, ale dôslednej neľudskosti, a vytvoril skrytý, bezmocný národ väzňov. Preto bude asi najlepšie začať predbežným opisom zvláštnej cnosti pána Schindlera a miest i spolupracovníkov, ku ktorým ho priviedla.

Na konci Straszewského ulice prešlo auto pod čiernym masívom zámku Wawel, z ktorého miláčik národnosocialistickej strany, právnik Hans Frank, vládol Generálnemu guvernementu Poľska. Ako z paláca každého zlého obra, ani odtiaľ sa nešírilo nijaké svetlo. Keď auto zabočilo juhovýchodným smerom

k rieke, Schindler ani jeho šofér sa nenamáhali zdvihnúť zrak k hradbám. Stráže na Podgórzskom moste, umiestnené nad mrznúcou Vislou, aby zabránili partizánom a ostatným narušiteľom zákazu nočného vychádzania prechod medzi Podgórzom a Krakovom, boli už na auto, tvár pána Schindlera a passierschein, ktorý im predkladal šofér, zvyknuté. Pán Schindler prechádzal cez toto kontrolné stanovisko často, či už cestou zo svojej továrne (kde mal aj byt) do mesta za obchodom, alebo zo svojho bytu na Straszewského ulici do práce na predmestí Zabłocie. Vojaci ho často vídali aj po zotmení. Vo fraku alebo tmavom obleku sa viezol na večeru, na večierok či do niektorej spálne, alebo, tak ako dnes večer, do desať kilometrov vzdialeného pracovného tábora v Płaszówe, aby sa zúčastnil na večeri u SS hauptsturmführera Amona Goetha, všeobecne známeho pôžitkára. O pánu Schindlerovi sa vedelo, že na Vianoce štedro rozdáva fľaše alkoholu, takže auto mohlo pokračovať v ceste na predmestie Podgórza bez veľkého zdržiavania.

Je isté, že Schindler v tomto dejinnom období šiel napriek svojej záľube v dobrom jedle a víne na dnešnú večeru k veliteľovi Goethovi skôr s nechutou ako s radostným očakávaním. Posedenia a pitky s Amonom boli vlastne vždy odpudzujúce. A predsa mal hnus, ktorý Schindler pociťoval, do istej miery pikantnú príchuť, bol to akýsi starodávny triumfálny odpor, aký na stredovekých maľbách dávajú najavo spravodliví zatratení. Tento pocit Oskara skôr povzbudzoval ako deptal.

V aute čalúnenom čiernou kožou a uháňajúcom po koľajniciach električky štvrtou, ktorá bola až donedávna židovským getom, fajčil Schindler ako zvyčajne jednu cigaretu za druhou, pôsobil však pritom vyrovnaným dojmom. Nikdy sa mu netriasli ruky, vždy bol elegantný. Jeho správanie naznačovalo, že vie, kde získa nasledujúcu cigaretu a ďalšiu fľašu koňaku. Iba on sám by nám mohol povedať, či musel hľadať útechu vo fľaške, keď sa viezol okolo mliekvej temnej dediny Prokocim a uvidel na trati do Lvova reťaz odstavených vagónov na prepravu dobytká, v ktorých mohli byť vojaci alebo

väzni, či dokonca – hoci to bolo najmenej pravdepodobné – dobytok.

Asi desať kilometrov od stredu mesta auto zabočilo doprava do ulice pomenovanej iróniou osudu Jeruzalemská. V túto noc, keď sa na oblohe všetko črtalo v ostrých zladovatených kontúrach, uvidel Schindler pod kopcom zbúranú synagógu a potom holú siluetu toho, čo bolo v tých dňoch Jeruzalemom, tábor nútených prác Płaszów, mesto barakov, v ktorom bývalo dvadsaťtisíc nepokojných Židov, Poliakov a Cigánov. Ukrajinci a esesáci pri bráne pána Schindlera zdvorilo privítali, lebo tu ho poznali prinajmenšom tak dobre ako na podgórzskom moste.

Pri administratívnom bloku auto zabočilo na väzenskú cestu vydláždenú židovskými náhrobnými kameňmi. Ešte pred dvoma rokmi sa na tomto mieste rozprestieral cintorín. Amon Goeth, ktorý o sebe tvrdil, že je básnik, použil pri stavbe pľaszówskeho tábora všetky metafory, ktoré mal poruke. Táto metafora rozbitých náhrobných kameňov sa ťahala pozdĺž celého tábora, rozdeľovala ho na dve časti, neviedla však na východ k vile, ktorú obýval on sám.

Napravo za ubytovňami stráži stála bývalá židovská márnica, akoby hlásala, že tu je každá smrť prirodzená; prichádza k nej v dôsledku vyčerpania a všetci mŕtvi sú vystavení a uložení do rakvy, ako sa patrí. Teraz ju však v skutočnosti používali ako veliteľovu maštal'. Hoci bol Schindler na ten pohľad zvyknutý, je možné, že naň ešte vždy reagoval ironickým zakašlaním. Niet pochyb, že ak človek reaguje na každú drobnú iróniu novej Európy, tak sa v ňom usídlí a stane sa jeho súčasťou. Ale pán Schindler mal neuveriteľnú schopnosť pochopiť podstatu podobných skrytých žartov.

Do veliteľovej vily mieril v ten večer aj väzeň Poldek Pfefferberg. Do baraku, kde býval, za ním prišiel s povolením podpísaným poddôstojníkom SS veliteľov devätnásťročný vojenský sluha Łysek. Mal vážny problém: vo vani veliteľa Goetha sa usadil prstenec špiny, ktorý sa nedal vyčistiť, a Łysek sa bál, že ho preto veliteľ ráno, keď sa bude chcieť okúpať,

zbije. Pfefferberg, bývalý Łysekov učiteľ na strednej škole v Podgórzí, pracoval v táborovej garáži a mal prístup k rozpúšťadlám. Zašli spolu do garáže, vzali odtiaľ dlhú palicu obkrútenú na jednom konci kusom handry, a plechovicu rozpúšťadla. Priblížiť sa k veliteľovej vile bolo vždy riskantné, ale človek mal aspoň šancu, že dostane niečo pod zub od štedrej Heleny Hirschovej, Goethovej večne otlčkanej židovskej slúžky, ktorú Pfefferberg tiež kedysi učil.

Keď bol Adler pána Schindlera ešte asi sto metrov od Goethovej vily, rozbrechali sa psy, veľká doga, vlčiak a všetky ostatné, ktoré veliteľ choval v psinci za domom. Sama vila, štvorcová budova s podkrovím, mala na poschodí balkón a po celom obvode verandu so stĺpikovým zábradlím. Amon Goeth v lete rád vysedával vonku. Odkedy sem prišiel, pribral. Na budúce leto bude z neho tučný milovník slnka. Ale v tejto zvláštnej verzii Jeruzalema sa mu nik posmievať nebude.

Pri dverách dnes stál unterscharführer SS s bielymi rukavicami. Zasalutoval a vpustil pána Schindlera dnu. Na chodbe si od neho ukrajinský sluha Ivan vzal kabát a klobúk. Schindler si potľapkal po náprsnom vrecku, aby sa presvedčil, či tam má darček pre hostiteľa, zlatú tabatierku, ktorú kúpil na čiernom trhu. Amon si bokom, najmä vďaka konfiškovaniu šperkov, nahromadil toľký majetok, že by ho urazilo niečo iné ako najkvalitnejšie zlato. A predsa ani to najlepšie zlato neznamenalo pre Amona viac ako milý spomienkový predmet.

Pri dvojkrídlových dverách vedúcich do jedálne hrali bratia Rosnerovci – Henry na husle a Leo na akordeón. Na rozkaz hauptsturmführera Goetha si vyzliekli roztrhané šaty, ktoré nosili cez deň pri práci v lakovníckej dielni, a vymenili ich za obleky odložené pre podobné príležitosti v barakoch. Oskar Schindler vedel, že hoci veliteľ obdivuje ich talent, Rosnerovci nikdy nehrajú v jeho vile uvoľnene. Na to Amona pridobre poznali. Vedeli, že je nevypočítateľný a má záľubu v okamžitých popravách. Hrali veľmi horlivo a dúfali, že ich hudba sa bude všetkým páčiť.

Pri Goethovom stole sa v ten večer stretlo sedem mužov. Okrem Schindlera bol medzi pozvanými oberführer Julian Scherner, veliteľ SS v krakovskej oblasti, a obersturmbannführer Rolf Czurda, šéf krakovskej pobočky SD, bezpečnostnej služby nebohého Reinharda Heydricha. To boli najvýznamnejší hostia, pretože tábor patrilo pod ich právomoc. Boli asi o desať rokov starší ako Goeth a trochu zavalitý policajný náčelník SS Scherner s okuliarmi a holou hlavou vyzeral ako muž v stredných rokoch. Vzhľadom na zhýralý spôsob života jeho chránenca sa však vekový rozdiel medzi ním a Amonom nezdal taký veľký.

Najstarší zo spoločnosti bol pán Franz Bosch, veterán prvej svetovej vojny, riaditeľ rozličných legálnych aj nelegálnych dielní v pľaszóvskom tábore. Pôsobil aj ako „ekonomický poradca“ Juliana Schernerera a v meste mal rozličné obchodné záujmy.

Oskar Boschom a obidvoma policajnými náčelníkmi Schernerom a Czurdom pohádal. Musel sa však s nimi stykať, lebo od nich záviselo, či bude aj naďalej existovať jeho nezvyčajná továreň v Zabłoci, preto im pravidelne posielal darčeky. Jediní hostia, ku ktorým Oskara púťali priateľské vzťahy, boli Július Madritsch, majiteľ továrne na uniformy v pľaszóvskom tábore, a jej riaditeľ Raimund Titsch. Madritsch bol asi o rok mladší ako Oskar a Goeth. Bol to podnikavý, ale citlivý človek, a keby mal ospravedlniť existenciu svojej výnosnej továrne v tábore, vyhlásil by, že v nej zamestnáva skoro štyritisíc väzňov, a tým ich chráni pred fabrikami na smrť. Drobný uzavretý Raimund Titsch, čerstvý štyridsiatnik, ktorý pravdepodobne odíde z večierka prvý, pracoval u Madritscha, tajne pašoval pre svojich zamestnancov do tábora nákladiaky s jedlom (boli to akcie, ktoré mu mohli vyniesť osudný pobyt vo väznici na Montelupičskej ulici, v esáckom väzení alebo v Osvienčime) a súhlasil s Madritschom.

To boli spoločníci, ktorí sa schádzali na večierkoch vo vile pána veliteľa Amona Goetha.

Všetky štyri pozvané ženy v drahých toaletách a s nahor

vyčesanými vlasmi boli mladšie ako muži. Niektoré z týchto lepších nemeckých a poľských prostitútok z Krakova sem chodievali pravidelne. Ich počet umožňoval väčší džentlmen-ský výber dvom starším dôstojníkom. Goethova nemecká milenka Majola zostávala pri takýchto príležitostiach zväčša vo svojom byte v meste. Pokladala Goethove večere za výlučne pánske akcie, ktoré by mohli uraziť jej jemnosť.

Niet pochyb o tom, že policajní náčelníci a veliteľ tábora mali Oskara svojím spôsobom radi, hoci na ňom bolo čosi čudné. Dalo by sa to azda pripísať jeho pôvodu. Bol sudetský Nemec, čiže čosi ako obyvateľ Arkansasu pre tých, čo sa narodili na Manhattane, alebo Liverpoolčan pre rodákov z Cambridgea. Podľa istých náznakov by sa mohlo usudzovať, že *nerozmýšľa správne*, dobre však platil, vedel zaobstarať akýkoľvek nedostatkový tovar, poriadne sa napiť a mal ťažkopádny, niekedy trochu drsný zmysel pre humor. Bol to muž, na ktorého sa človek usmial a pozdravil ho z druhého konca miestnosti, ale nebolo potrebné, a vlastne ani rozumné, vyskakovať a zahŕňať ho pozornosťou.

Je pravdepodobné, že esesáci si príchod Oskara Schindlera všimli, lebo všetky štyri dievčatá sa zachveli. Tí, čo poznali Oskara v tých rokoch, hovoria o jeho magnetickom šarme, pôsobil ním najmä na ženy, u ktorých mal trvalý a nevídaný úspech. Obaja policajní náčelníci, Czurda a Scherner, sa teraz pravdepodobne Oskarovi venovali, aby si udržali pozornosť žien. Aj Goeth mu prišiel podať ruku. Bol rovnako vysoký ako Schindler a dojem, že je na tridsiatnika mimoriadne tučný, podčiarkovala jeho atletická výška, pri ktorej obezita pôsobila obzvlášť neprirodzene. Na tvári nemal takmer nijaké vrásky, iba oči sa mu priveľmi ligotali. Veliteľ sa nalieval nadmerným množstvom miestnej pálenky.

Zatiaľ to však nedotiahol tak ďaleko ako Bosch, ekonomický čarodejník Płaszówa a SS. Pán Bosch mal červený nos, pretože kyslík, ktorý mu mal prúdiť do žiliek na tvári, už roky pohlcoval ostrý modrý plameň alkoholu. Schindler mu kývol na pozdrav, vedel, že Bosch bude, ako vždy, chcieť nejaký tovar.

„Privítajme nášho priemyselníka,“ zanôtil Goeth a potom formálne predstavil Oskara prítomným ženám. Bratia Rosnerovci po celý čas hrali; Henryho zrak blúdil medzi strunami a najprázdnejším kútom miestnosti, Leo sa usmieval na klávesy akordeóna. Z ich nástrojov vychádzali tóny, ktoré Strauss zaznamenal na papier pre pobavenie urodzeného panstva.

Potom sa Schindler predstavil dámam osobne. Tieto pracujúce krakovské dievčatá trochu ľutoval, lebo vedel, že neskôr, keď dôjde k potľapkávaniu a štekleniu, zostanú im podliatiny a škrabance. Zatiaľ sa však hauptsturmführer Amon Goeth, v podnapitom stave šialený tyran, správal ako dokonalý viedenský džentlmen.

Rozhovor pred večerou sa krútil okolo zvyčajnej témy, vojny. Náčelník tajnej polície Czurda ubezpečoval vysokú Nemku, že Nemecko drží Krym pevne v rukách, náčelník SS Scherner rozprával ďalšej zo žien, ako istému mládencovi, ktorého pozná ešte z Hamburgu, slušnému človeku, Oberscharführerovi SS, pri útoku partizánov na reštauráciu v Čenstochovej odtrhla obidve nohy bomba. Schindler sa zhováral o obchodných záležitostiach s Madritschom a jeho riaditeľom Titschom. Medzi týmito troma podnikateľmi existovalo skutočné priateľstvo. Oskar vedel, že drobný Titsch protizákonne obstaráva na čiernom trhu veľké množstvá chleba pre vážnov pracujúcich v Madritschovej továrni na uniformy a že väčšinu peňazí na tento účel poskytuje sám Madritsch. Robil to z čirej ľudskosti, pretože zisky v Poľsku boli podľa Schindlera dosť veľké, aby uspokojili aj toho najzarytejšieho kapitalistu a ospravedlnili protizákonné výdavky na chlieb. Pokiaľ šlo o samého Schindlera, boli jeho zmluvy s Rüstungsinspektion, čiže Zbrojným inšpektorátom – orgánom, ktorý rozosielať objednávky a uzatváral kontrakty na výrobu všetkého, čo nemecká armáda potrebovala – také výnosné, že prekonávali jeho predstavy z čias, keď túžil po úspechu v otcových očiach. Žiaľbohu, Madritsch, Titsch a on, Oskar Schindler, boli jediní, o ktorých vedel, že pravidelne nakupujú na čiernom trhu chlieb pre svojich zamestnancov.

Krátko predtým, ako ich Goeth pozval k stolu, pristúpil k Schindlerovi Bosch, chytil ho za lakeť a odviezol k dverám, kde vyhrávali hudobníci, akoby očakával, že dokonalé melódie bratov Rosnerovcov pohltnú ich rozhovor.

„Vidím, že sa vám darí,“ povedal Bosch.

Schindler sa usmial. „To sa dá ľahko zistiť, pán Bosch, alebo nie?“

„Áno,“ odvetil Bosch. Prirodzene čítal oficiálne správy Hlavného zbrojného úradu, kde sa písalo o zmluvách uzavretých na základe úspešných ponúk so Schindlerovou továrňou.

„Tak som uvažoval,“ pokračoval Bosch a naklonil nabok hlavu, „či by ste vzhľadom na súčasný rozmach, založený koniec koncov na našich úspechoch na rozličných frontoch... uvažoval som, či by ste neboli ochotný urobiť veľkorysé gesto. Nič veľké. Iba gesto.“

„Pravdaže,“ prikývol Schindler. Pocítil žalúdočnú nevoľnosť, ktorá príde na človeka, keď ho využívajú, ale zároveň aj čosi podobné radosti. Úrad policajného náčelníka Schernera už dva razy uplatnil svoj vplyv, aby dostal Oskara Schindlera z väzenia. Teraz boli ochotní stať sa opäť jeho dlžníkmi.

„Na dom mojej úbohej starej tety v Brémach padla bomba,“ pokračoval Bosch. „Prišla o všetko. O manželskú posteľ, o skrine, porcelán aj riad. Uvažoval som, či by ste jej nejaký nemohli poslať. A azda aj jeden, dva hrnce – tie veľké polievkové, čo vyrábate v DEF-e.“

Prekvitajúci podnik Oskara Schindlera sa volal Deutsche Emailwaren Fabrik, Nemecké závody na smaltovaný riad. Nemci používali skratku DEF, Poliaci a Židia ju volali Emalia.

„Myslím, že to nebude problém,“ povedal Schindler. „Mám jej to poslať, alebo sa o to postaráte vy?“

Bosch sa ani neusmial. „Ja to už zariadim, Oskar. Rád by som jej k darčeku napísal zopár slov.“

„Prirodzene.“

„Takže je to vybavené. Povedzme šesť tuctov zo všetkého – hlbokých a plytkých tanierov, hrnčiekov na kávu. A pol tucta hrncov.“

Schindler zdvihol bradu a úprimne sa rozosmial. V jeho smiechu sa však ozýval aj náznak únavy. Ale keď prehovoril, z hlasu mu zaznievala ochota. Vždy rád rozdával darčeky. Šlo iba o to, že Boschovi príbuzní sa pričasto stávali obeťami bombardovania.

„Vaša teta je riaditeľka sirotinca?“ zamrmlal Oskar.

Bosch mu opäť pozrel do očí. Tento opilec nerobil s ničím tajnosti. „Je to stará žena bez príjmov. To, čo nebude potrebovať, môže za niečo vymeniť.“

„Poviem svojej sekretárke, aby to vybavila.“

„Tej Polke?“ spýtal sa Bosch. „Tej fešande?“

„Tej fešande,“ odvetil Schindler.

Bosch sa pokúsil zahvízdať, ale z jeho perí ochabnutých od silnej pálenky, ktorú hojne popíjal, to zaznelo skôr sťa odfrknutie. „Vaša žena,“ povedal Oskarovi ako muž mužovi, „musí byť svätica.“

„To je,“ pripustil Schindler znepokojene. Bol ochotný poskytnúť Boschovi kuchynský riad, ale nie s ním diskutovať na túto tému.

„Povedzte,“ pokračoval Bosch, „ako to robíte, že za vami nesliedi? Musí predsa tušiť... A predsa ju viete udržať na uzde.“

Schindlerovi zmizla z tváre všetka veselosť a vystriedala ju úprimná nechúť. Ale krátke, jednoznačné zahundranie, ktoré mu vyšlo z úst, sa veľmi nelíšilo od jeho normálneho hlasu.

„O takých dôverných veciach nikdy nehovorím.“

„Prepáčte, nechcel som...“ vyhrkol Bosch a ďalej sa jachtavo ospravedlňoval. Oskar Schindler nemal prepitého Boscha natoľko rád, aby mu v tejto pokročilej nočnej hodine vysvetľoval, že tu nejde o držanie na uzde, ale že neúspešné manželstvo Schindlerovcov je výsledkom spojenia asketickej povahy Emílie Schindlerovej a pôžitkárskej povahy Oskara Schindlera, ktorí sa dobrovoľne a napriek priateľským radám rozhodli zosobášiť. Oskarov hnev na Boscha bol však hlbší, ako bol ochotný pripustiť. Emília sa veľmi ponášala na jeho nebohú matku, pani Lujzu Schindlerovú, ktorú pán Schindler starší opustil v roku 1935. A tak mal Oskar v hĺbke duše

pocit, že keď Bosch hovorí o manželstve Emílie a Oskara, zľahčuje tým manželstvo jeho rodičov.

Bosch sa mu ešte vždy ospravedlňoval. Tento špekulant s červenou tvárou, zapletený do každého kšeftu v Krakove, sa potil od strachu, že by mohol prísť o šesť tuctov kuchynského riadu.

Hostí pozvali k stolu. Slúžka priniesla a naservírovala cibuľovú polievku. Kým hostia jedli a zhovárali sa, bratia Rosnerovci, ktorí stále hrali, sa prisúvali bližšie k večerajúcim, ale nie zasa natoľko, aby prekážali slúžke alebo Goethovým ukrajinským sluhom Ivanovi a Petrovi. Schindler sediaci medzi vysokým dievčaťom, čo si privlastnil Scherner, a chutnou drobnou Polkou, ktorá rozprávala po nemecky, si všimol, že obidve upierajú zrak na slúžku. Mala na sebe tradičnú rovnosatu, čierne šaty a bielu zásterku. Nemala na rukáve židovskú hviezdu ani žltý pás vzadu na chrbte, a predsa bolo vidieť, že je Židovka. Pozornosť žien však priťahovala jej tvár. Pozdĺž čeluste sa jej ťahala dlhá podliatina; človek by predpokladal, že Goeth sa bude hanbiť ukazovať slúžku v takomto stave hosťom z Krakova. Obe ženy aj Schindler si však okrem modriny na jej tvári všimli oveľa znepokojujúcejšie purpurové flaky, ktoré jej bolo občas vidieť pod golierom medzi tenkým krkom a plecami.

Amon Goeth ju nielenže nenechal nenápadne v pozadí, ale naopak, obrátil si k nej stoličku, kývnutím ruky ju privolal k sebe a ukázal ju všetkým prítomným. Schindler nebol u Goetha už šesť týždňov, ale od svojich informátorov vedel, ako sa vyvíja vzťah medzi veliteľom a slúžkou. Pri stretnutiach s priateľmi bola Goethovým obľúbeným námetom. Neukazoval ju iba vtedy, keď ho navštívili vyšší dôstojníci z iných oblastí.

„Dámy a páni,“ zvolal hlasom kabaretného konferenciéra predstierajúceho opitosť, „dovoľte, aby som vás zoznámil s Lenou. Po piatich mesiacoch sa konečne naučila dobre variť a správať na úrovni.“

„Na tvári jej vidieť, že sa zrazila s kuchynským nábytkom,“ povedalo Schernerovo vysoké dievča.

„A môže sa jej to stať znova, suke jednej!“ zavrčal Goeth a zachichotal sa. „Áno, môže. Čo ty na to, Lena?“

„Na ženy je tvrdý,“ povedal vystatovačne veliteľ SS a žmurkol na svoju vysokú spoločníčku. Scherner to zrejme nemyslel zle, lebo nehovoril o *židovských ženách*, ale o ženách vo všeobecnosti. Goeth trestal slúžku práve vtedy, keď si spomenul na jej židovský pôvod. Robil to buď verejne, pred hosťami, alebo keď priatelia odišli domov. Scherner mu ako nadriadený mohol prikázať, aby dievča prestal biť. Nebolo by to však vhodné, pokazilo by to družnú atmosféru večierkov v Amonovej vile. Scherner sem nechodil ako nadriadený, ale ako priateľ, spoločník, flamender a milovník žien. Amon bol čudák, ale nik nevedel rozprúdiť zábavu tak ako on.

Ako ďalší chod sa podával sled' v omáčke a potom vynikajúce bravčové kolienka s oblohou, ktoré uvarila Lena. Mäso zapíjali ťažkým červeným maďarským vínom, bratia Rosnerovci im vyhrávali ohnivé maďarské melódie a vzduch v jedálni tak zhustol, že si všetci dôstojníci vyzliekli saká. Potom pokračovali v rozhovore o vojnových dodávkach. Výrobcu uniforiem Madritscha sa vypytovali na jeho továreň v Tarnówe. Má pre ňu uzavreté rovnako výhodné zmluvy so Zbrojným inšpektorátom ako pre továreň v Płaszów? Madritsch sa obrátil na Titscha, svojho štíhleho, asketického riaditeľa. Goeth zrazu vyzeral duchom neprítomný, ako človek, ktorý si uprostred večere spomenul, že mal popoludní vybaviť akési naliehavé obchodné záležitosti, a tie naňho teraz volajú z temnoty jeho kancelárie.

Dievčatá z Krakova sa nudili, drobná útla Poľka s lesklými perami, ktorá mala azda osemnásť, nanajvýš dvadsať rokov, položila ruku na Schindlerov pravý rukáv. „Vy nie ste vojak?“ zamrmala. „Uniforma by vám veľmi pristala.“ Všetci sa rozsmiali, dokonca aj Madritsch. V roku 1940 strávil krátky čas v armáde, čoskoro ho však prepustili, lebo sa ukázalo, že jeho obchodný talent je pre vojnový priemysel veľkým prínosom. Schindler mal však také známosti, že mu pobyt v armáde nikdy nehrozil. Madritsch sa významne zasmial.

„Počuli ste to?“ spýtal sa oberführer Scherner spolustolovníkov. „Táto mladá dáma si predstavuje nášho továrnika ako vojaka, ktorý sa kdesi pri Charkove krími z ešusu a cez plecía má prehodenú deku!“

V súvislosti s elegantným Schindlerom, ktorý nosil vždy na mieru šité obleky, to naozaj bola čudná predstava a sám Schindler sa pri nej rozosmial.

„To sa stalo...“ Bosch sa pokúšal lusknúť prstami, „to sa stalo tomu... ako sa volal ten chlap vo Varšave?“

„Toebbens,“ odvetil Goeth, ktorý sa zrazu prebral. „To sa stalo Toebbensovi. Skoro.“

„Ach, áno,“ ozval sa šéf tajnej polície Czurda. „Unikol iba o vlások.“ Toebbens bol varšavský priemyselník. Väčší ako Schindler, aj ako Madritsch, a veľmi úspešný. „Heini,“ povedal Czurda (myslel tým Himmlera) „prišiel do Varšavy a povedal istému chlapíkovi zo zbrojného: Vyžňte tých poondiatych Židov z Toebbensovej továrne, Toebbensa pošlite do armády a... odveďte ho na front. Myslím tým skutočne na front! A potom Heini prikázal môjmu tamojšiemu kolegovi: Dôkladne preskúmajte jeho účtovné knihy!“

Lenže Toebbens bol obľúbenec úradníkov Zbrojného inšpektorátu, prednostne mu pridelovali vojnové objednávky a on sa im za to odmieňal štedrými darmi. Protesty Zbrojného inšpektorátu nakoniec Toebbensa zachránili, povedal Scherner vážne spolustolovníkom, potom sa naklonil nad stôl a šibalsky žmurkol na Schindlera. „To sa u nás v Krakove nikdy nestane, Oskar. Na to vás máme všetci priveľmi radi.“

Zrazu z ničoho nič, azda aby vyjadril náklonnosť, ktorú všetci zúčastnení cítia k továrnikovi Oskarovi Schindlerovi, Amon Goeth vstal a bez slov začal nôtiť ústrednú melódiu z *Madam Butterfly*, ktorú elegantní bratia Rosnerovci hrali s rovnakou horlivosťou, s akou sa zvíral ktorýkoľvek remeselník v ktorejkoľvek ohrozenej továrni v ktoromkoľvek ohrozenom gete.

Medzitým v Goethovej kúpeľni na prvom poschodí odstraňoval Pfefferberg a sluha Łysek pomocou rozpúšťadla neodbytný prstenec usadeniny vo veliteľovej vani. Doliehala k nim hudba bratov Rosnerovcov, výbuchy smiechu a šum hlasov. Práve nastal čas podávať kávu. Lena priniesla hosťom podnos a opäť sa mlčky stiahla do kuchyne.

Madritsch a Titsch rýchlo vypili kávu a ospravedlnili sa, že musia odísť. Schindler sa chystal urobiť to isté. Malá Polka mu položila ruku na rukáv košeľe, ale na tomto mieste mu to nevyhovovalo. V Goethovom dome sa smelo všetko, Oskar však zistil, že jeho vlastná dôverná znalosť správania esesákov v Poľsku vrhá nechutné svetlo na každé slovo, ktoré tu človek vyriekne, na každý pohárik, ktorý tu vypije, nehovoriac o ponúkanom sexuálnom styku. Aj keby si odviedol dievča hore na poschodie, nemohol by zabudnúť, že jeho spoločníkmi pri tejto činnosti sú Bosch, Scherner a Goeth, a že na schodoch, v kúpeľni alebo v spálni robia rovnaké pohyby ako on. Hoci Schindler nebol mních, radšej by sa ním stal, akoby si niečo začal s nejakou ženou u Goetha.

Ponad hlavu dievčiny sa so Schernerom zhováral o správach z frontu, o poľských banditoch, o očakávanej tuhej zime. Dal jej tým najavo, že Scherner mu je ako brat, a preto by mu nikdy neprebral dievča. Pri rozlúčke jej však pobožkal ruku. Všimol si, že Goeth v košeli s krátkymi rukávmi vychádza z dverí jedálne a mieri ku schodom. Podopieralo ho dievča, ktoré pri večeri sedelo vedľa neho. Oskar sa ospravedlnil, dobehol ho a položil mu ruku na plece. Goeth sa usiloval zaostriť naňho pohľad. „Ach,“ povedal opitým hlasom, „Už odchádzaš, Oskar?“

„Musím ísť domov,“ vysvetľoval Oskar. Doma ho čakala jeho nemecká milenka Ingrid.

„Si strašný bujak,“ vyhlásil Goeth.

„Rozhodne menší ako ty,“ odvetil Schindler.

„To je fakt. Ja som ako dajaký poondiaty olympský boh. Tak poďme... kam to vlastne ideme...?“ Obrátil hlavu k dievčaťu, ale odpovedal si sám. „Ideme sa pozrieť do kuchyne, či Lena poriadne umýva riad.“

„Nie, tam nie,“ zasmialo sa dievča a postrčilo ho k schodom. Bolo od nej pekné, že tak sestersky chráni útlu dievčinu v kuchyni.

Oskar Schindler pozoroval to náladové zviera, mohutného dôstojníka, a štíhle dievča, ktoré ho podopieralo a ťahalo hore schodmi. Goeth vyzeral ako človek, ktorý bude spať aspoň do obeda, ale Oskar poznal jeho obdivuhodnú konštitúciu, vedel, že má v hlave vlastné hodiny. Možno sa o tretej ráno dokonca rozhodne vstať a napísať list otcovi do Viedne. O siedmej, iba po hodine spánku, bude už na balkóne s puškou v ruke pripravený zastreliť ktoréhokoľvek pomalého väzňa.

Keď dievča a Goeth vyšli na odpočívadlo, Schindler zamieril po chodbe do zadnej časti domu.

Pfefferberg a Łysek počuli veliteľa prichádzať – bolo to skôr, ako predpokladali. Vošiel do spálne a mrmlal čosi dievčaťu, ktoré si priviedol so sebou. Ticho vzali handru a plechovicu s rozpúšťadlom, prešmykli sa cez spáľňu a chceli vyjsť bočnými dverami. Goeth, ktorý ešte vždy stál, ich však zazrel. Pri pohľade na rúčku metly zbledol a cúvol; napadlo mu, že tí dvaja sú možno vrahovia. Keď však Łysek pred neho pristúpil a jachtavo mu podával hlásenie, uvedomil si, že sú to iba väzni.

„Pán veliteľ,“ vytisol zo seba vystrašený Łysek, „hlásim, že okolo odtoku vašej vane bola usadenina a...“

„Aha,“ povedal Amon, „takže si si zavolať na pomoc odborníka.“ Kývol chlapcovi, aby pristúpil bližšie. „Pod' sem, holúbok.“

Keď sa Łysek k nemu priblížil, Goeth ho tak udrel, že mládenec zaletel pod posteľ, kde zostal ležať. Amon ho opäť zavolať k sebe, azda si myslel, že dievča pobaví, keď sa bude vážnom prihovárať láskavými slovami, Łysek vstal, znovu sa dotackal k veliteľovi a utrížil ďalšiu facku. Keď mládenec po druhý raz vstal, bol už ostrieľaný väzeň Pfefferberg pripravený na najhoršie – že ich odvedú dolu do záhrady a Ivan ich zastrelí. Namiesto toho veliteľ iba zareval, aby zmizli, čo im nemusel hovoriť dvakrát.

Keď sa Pfefferberg o niekoľko dní dozvedel, že Amon Ły-seka zastrelil, predpokladal, že to urobil kvôli tej príhode s kúpeľňou. V skutočnosti šlo o niečo celkom iné – Łyseka zapriahol pánu Boschovi do koča koňa a nevypýtal si predtým od veliteľa povolenie.

V kuchyni vily slúžka Helena Hirschová (tvrdila, že Goeth ju volá Lena z lenivosti) zdvihla zrak a zistila, že jeden hosť stojí vo dverách. Položila tanier so zvyškami mäsa, ktorý držala v ruke, a rýchlo sa postavila do pozoru. „Pán...“ Pozrela na jeho smoking a hľadala vhodné oslovenie. „Pán riaditeľ, práve som odkladala nabok zvyšky pre psy pána veliteľa.“

„Prosím vás,“ povedal Schindler, „mne nemusíte podávať hlásenie, slečna Hirschová.“

Prešiel okolo stola. Nezdalo sa jej, že by ju chcel kontrolovať, bála sa však, čo má za lubom. Hoci ju Amon rád bíjal, židovský pôvod ju vždy zachránil pred otvoreným sexuálnym útokom. Všetci Nemci však v rasových otázkach neboli takí úzkostliví ako Amon.

Tón hlasu tohto muža bol tónom bežného spoločenského rozhovoru. Nebola na to zvyknutá, dokonca ani u dôstojníkov a vojakov SS, ktorí sa chodili do kuchyne sťažovať na Amona.

„Nepoznáte ma?“ spýtal sa ako futbalová hviezda alebo herec, ktorého márnomyseľnosti sa dotklo, že ho nespoznali. „Som Schindler.“

Sklonila hlavu. „Pán riaditeľ...“ povedala. „Prirodzene, počula som o vás... Spomínam si, že ste tu už boli...“

Objal ju okolo pliec. Keď sa jej perami dotkol líca, cítil, ako stuhla.

„Nie je to taký bozk, za aký ho pokladáte,“ zamrmľal. „Ak to chcete vedieť, bozkávam vás z ľútosti.“

Nemohla potlačiť slzy. Teraz jej Schindler vtisol doprostred čela hlasný a vrúcny východoeurópsky bozk, akým sa lúčia Poliaci na železničných staniach. Videla, že aj on sa rozpla-

kal. „Tento bozk vám posielajú...“ Kývol rukou a naznačil tým akýsi kmeň čestných ľudí, ktorí spia kdesi v temnote na preplnených lôžkach, alebo sa skrývajú v lesoch, ľudí, pre ktorých je ona tým, že prijíma tresty od hauptsturmführera Goetha, akýmsi nárazníkom.

Potom ju pustil, siahol do bočného vrečka saka a vytiahol veľkú tabuľku čokolády. Aj toto gesto budilo vo svojej podstate dojem spomienky na predvojnové časy.

„Schovajte si ju niekam,“ povedal.

„Jedla tu mám nadostač,“ odvetila hrdo, aby si nemyslel, že hladuje. Kvôli potrave si starosti robiť nemusela. Vedela, že Amonov dom neopustí živá, nebude to však z nedostatku potravy.

„Ak ju nechcete zjesť, tak ju za niečo vymeňte,“ povedal Schindler. „Ale prečo by ste sa neposilnili?“ Odstúpil a premeral si ju. „Rozprával mi o vás Jicchak Stern.“

„Pán Schindler,“ zamrmala dievčina. Sklonila hlavu a niekoľko sekúnd tíško vzlykala. „Pán Schindler, rád ma bije pred tamtými ženami. Keď som tu bola prvý deň, stĺkol ma, lebo som odhodila kosti od večere. Prišiel o polnoci dolu do suterénu a chcel vedieť, kde sú. Aby ich mohol dať psom, viete. Vtedy ma zbil po prvý raz... Spýtala som sa... neviem prečo, už by som to neurobila: Prečo ma bijete? Odpovedal: Teraz ťa bijem preto, lebo si sa ma spýtala, prečo ťa bijem.“

Pokrútila hlavou a pokrčila plecami, akoby si vyčítala, že toľko rozpráva. Nechcela o tom viac hovoriť, nemohla mu opisovať svoje tresty, opakované stretnutia s hauptsturmführerovými päsťami.

Schindler k nej nachýlil hlavu a prihovoril sa jej ešte dôvernejším tónom. „Žijete v strašných podmienkach, Helena.“

„Na tom nezáleží,“ odvetila. „Zmierila som sa s tým.“

„S čím?“

„Že ma jedného dňa zastrelí.“

Schindler pokrútil hlavou a ona si pomyslela, že v nej vzbudzuje márne nádeje. Zrazu ju kvalitná látka Schindlerovho obleku a jeho pestovaná pleť podráždili. „Preboha, pán

Schindler, vidím, čo sa tu robí! V pondelok sme s mladým Łysekom osekávali na streche ľad a videli sme, ako pán veliteľ vyšiel z dverí rovno pod nami a zamieril dolu schodmi na priedomie. A tam na schodoch zrazu vytiahol pištoľ a zastrelil ženu, ktorá kráčala okolo. Niesla akýsi batoh. Strelil jej do krku. Bola to jednoducho žena, ktorá kamsi šla. Nebola tučnejšia ani chudšia ako ostatné, nekráčala rýchlejšie ani pomalšie. Nevedela som uhádnuť, čo urobila. Čím dlhšie pozorujete pána veliteľa, tým väčšími zisťujete, že neexistujú pravidlá, ktoré by mohol človek dodržiavať. Nemôžete si povedať: Ak budem dodržiavať to a to, budem v bezpečí...“

Schindler ju chytil za ruku a na zdôraznenie svojich slov ju mocne stisol. „Počúvajte, drahá slečna Helena Hirschová, aj tak je to lepšie ako Majdanek alebo Osvienčim. Ak zostanete zdravá...“

„Nazdávala som sa, že vo veliteľovej domácnosti nebude problém zostať zdravá,“ povedala. „Keď ma sem poslali z táborovej kuchyne, ostatné dievčatá mi závideli.“

Na perách sa jej zjavil ľútostivý úsmev.

Schindler teraz zvýšil hlas, pôsobil dojmom človeka, ktorý formuluje fyzikálne zákony. „Nezabije vás, lebo ste jeho obľúbenou zábavkou, moja milá Helena. Natoľko si vás obľúbil, že vám ani nedovolí nosiť židovskú hviezdu. Nechce, aby niekto vedel, že ho istým spôsobom priťahuje Židovka. Zastrelil zo schodov tú ženu, lebo preňho nič neznamenal, bola jednou z mnohých, neprekážala mu, ale ani ho ničím nepotešila. Chápete to? Ale vy... Nie je to morálne, Helena, ale taký je život.“

Povedal jej to už aj niekto iný. Veliteľov zástupca untersturmführer Leo John raz vyhlásil: „Nikdy ťa nezabije, Lena, na to mu spôsobuješ priveľké potešenie.“ Ale Johnovým slovám veľmi neverila. Pán Schindler ju však práve odsúdil k prežitiu za cenu rôznych útrap.

Zjavne chápal, že ju to ohúrilo. Zamrmal niekoľko pozbudzujúcich slov. Zasa ju navštíví. Pokúsi sa dostať ju preč. Preč? spýtala sa. Z Goethovej vily, vysvetľoval, do jeho továr-

ne. Určite ste počuli o mojom podniku. Mám továreň na výrobu smaltovaného riadu.

„Ach, áno,“ povedala tónom dieťaťa z predmestského brlohu hovoriaceho o Riviére. „Schindlerova Emalia. Už som o nej počula.“

„Len zostaňte zdravá,“ zopakoval, akoby vedel, že to bude najdôležitejšie zo všetkého, akoby tušil, aké zámery budú mať Himmler a Frank.

„Dobre,“ prikývla.

Obrátila sa chrbtom, zamierila ku kredencu a odsunula ho od steny silou, ktorá u takého drobného dievčaťa prekva-
povala. Z múru za ním vybrala tehlu a potom balíček okupačných zlotých.

„V táborovej kuchyni mám sestru,“ povedala. „Je mladšia ako ja. Chcem, aby ste ju za tie peniaze vykúpili, keby ju niekedy chceli odtransportovať. Predpokladám, že sa o takých akciách dozvedáte vopred.“

„Postarám sa o to,“ povedal Schindler. Znelo to však bezstarostne, a nie ako vážny sľub. „Koľko je to?“

„Štyritisíc zlotých.“

Nedbalo si vzal jej poklad a vopchal si ho do bočného vrečka. Napriek tomu však bol uňho vo väčšom bezpečí ako vo výklenku za kredencom Amona Goetha.

Takže príbeh Oskara Schindlera sa začína nebezpečne: barskými nacistami, esesáckym pôžitkárstvom, drobnou týranou dievčinou a postavou, ktorá je podobne obľúbeným výplodom fantázie ako prostitútka so zlatým srdcom – dobrým Nemcom.

Na druhej strane však už Oskar spoznal skutočnú tvár fašistického režimu, zúrivú tvár za závojom byrokratickej slušnosti. Schindler vie skôr, ako sa to opovážia vedieť iní, čo znamená Sonderbehandlung, že hoci je to doslova *zvláštne zaobchádzanie*, znamená to pyramídy kyanidom otrávených tiel v Belzeci, Sobibore, Treblinke a v komplexe západne od

Krakova, ktorý Poliaci nazývajú Osvienčim-Brzezinka, ale ktorý budú ľudia na Západe poznať pod nemeckým názvom Auschwitz-Birkenau.

Oskar je však podnikateľ, od prírody kšeftár, a tak nepľuje systému otvorene do očí. Sám už pyramídy o niečo zmenšil, a hoci nevie, že tento a nasledujúci rok sa rozrastú tak, že prevýšia aj Matternhorn, horu mŕtvych predvída. Aj keď nevie predpovedať, aké byrokratické posuny nastanú pri jej stavbe, predpokladá, že pre židovské pracovné sily bude vždy dost miesta, že budú stále potrebné. Preto pri svojej dobročinnej návšteve u Heleny Hirschovej nástojí: „Len zostaňte zdravá.“ Je o tom presvedčený a vonku v temnom pracovnom tábore Płaszów si to isté myslia Židia, ktorí nemôžu spať, prevracajú sa na lôžkach a hovoria si, že nijaký režim, nech je jeho ideológia akákoľvek, si nedovolí zbavovať sa bohatého zdroja neplatenej pracovnej sily. Iba tých, čo sa zrutia, pľujú krv, alebo trpia úplavicou, posielajú do Osvienčimu. Schindler sám počul väzňov na Appellplatzi – zoradisku – płaszówskeho pracovného tábora mrmlať: „Aspoňže som ešte zdravý,“ tónom, akým v normálnom živote hovoria iba starí ľudia.

A tak v túto zimnú noc je na jednej strane priskoro a na druhej prineskoro, aby sa Schindler konkrétne zapojil do akcií na záchranu istého množstva ľudských životov. Trčí v tom až po uši, toľko ráz už porušil ríšske zákony, že by ho mohli neviemkoľko ráz obesiť, stať či odtransportovať do biednych chatrčí Osvienčimu alebo Gröss-Rosenu. Ale nevie ešte, čo to bude stať. Hoci už minul obrovskú sumu peňazí, netuší, koľko ešte bude musieť zaplatiť.

Aby sme nevzbudzovali predčasné nádeje, príbeh sa začína všedným prejavom láskavosti, bozkom, milým hlasom, tabuľkou čokolády. Helena Hirschová už nikdy neuvidí svojich štyritisíc zlotých – aspoň nie vo forme, v ktorej by sa dali prerátať a ohmatať. Dodnes však nepripisuje veľkú dôležitosť Oskarovej nedbanlivosti, pokiaľ šlo o peniaze.